

مجله علمی-پژوهشی حسابداری، دوره ۱۳، شماره ۱، زمستان ۱۳۹۳، صفحات ۵۳-۶۳

دکتر صابر شعری

عضر هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی

کاوره آذین فر

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری

۱- کدهای ترکیبی و افشای قوانین مورد درخواست به طور فهرست‌وار  
۲- افشای اطلاعات شرکت در حدی که باید افشاء شود.  
رهنمودهای کنترل داخلی برای هر شرکت در هر منطقه‌ای نیاز است.



سیستم اطلاعاتی حسابداری موثر برای موفقیت سازمان در بلندمدت ضروری است زیرا بدون ابزار نظارتی مناسب، نمی‌توان کیفیت عملکرد سازمان را سنجید. تمام سازمان‌ها، نیازمند سنجش تاثیر رویدادهای مختلف بر منابع تحت کنترل خود هستند. سیستم اطلاعاتی

۱- شرکت‌های دولتی به‌طور فزاینده‌ای نیازمند رهنمودهای کنترل داخلی هستند.

۲- سیستم کنترل داخلی مناسب از منافع سهامداران و سرمایه‌گذاران حمایت کرده و از دارایی‌های شرکت به بهترین نحو مراقبت به عمل می‌آورد.

۳- مدیران باید اثربخشی سیستم کنترل

آن در حفاظت سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری پرداخته شود.

در انگلستان، کمیته حسابداران خبره و وظیفه صدور دستورالعمل‌های کنترل داخلی را برعهده دارد. رهنمودهای این کمیته در دو حوزه است:

حسابداری، نقش مهمی را در سازمان و در زمینه پذیرش و بقای یک موقعیت راهبردی ایفا می‌کند. برای آنکه سیستم اطلاعاتی حسابداری به خوبی عمل کرده و از مخاطرات به دور باشد نیازمند سیستم کنترل داخلی مناسب و کارا است. در این مقاله، سعی می‌شود به جنبه‌های مختلف کنترل داخلی و نقش

داخلی را بررسی کرده و باید آن را به ذی‌نفعان گزارش کنند. این بررسی‌ها باید همه کنترل‌ها، از جمله کنترل‌های عملیاتی، مالی، کاربردی و حتی مدیریت ریسک را شامل شود.

۴- شرکت‌ها، حسابرسی داخلی را باید برای مقاطع زمانی مشخص و به‌طور پیوسته به کار گیرند.

۵- عناوین زیر باید در حساب‌ها و گزارش‌ها ذکر شود.

الف - شرح به‌کارگیری اصول و رهنمودها تا ذی‌نفعان بتوانند شیوه به‌کارگیری اصول و رهنمودها را به‌طور کامل بیاموزند.

ب - شرکتی که تمام یا برخی از رهنمودها را به کار نمی‌گیرند، باید دلایل خود را افشا کند.

۶- پیش‌فرض رهنمودها، این است که به قوانین و مقررات الحاق شود.

۷- رهنمودهای کنترل‌های داخلی به وسیله گزارش‌های سالیانه و ارزیابی‌های مختلف به کار گرفته می‌شوند.

#### اهداف رهنمودها

هدف از تدوین این رهنمودها، احاطه واحد تجاری در سیستم کنترل داخلی است تا فرآیند تجاری در مسیر اهداف شرکت قرار گیرد و هر واحد تجاری تحت هر شرایطی قادر به بکارگیری آن باشد. هدف دیگر این رهنمودها، این است که مدیران و ادار شوند تا کاربرد این رهنمودها را در شرکت، مورد نقد و بررسی قرار دهند.

اهمیت کنترل داخلی و مدیریت ریسک سیستم کنترل داخلی شرکت، در

مدیریت ریسک نقش کلیدی دارد که در ذیل به اهداف عالی شرکت مهم است. سیستم کنترل داخلی مناسب، سلامتی و ایمنی ذی‌نفعان و سرمایه‌گذاران و هم‌چنین حفاظت از دارایی‌های شرکت را تضمین می‌کند.

سیستم کنترل داخلی، کارایی و اثربخشی عملیات را تسهیل و سبب افزایش قابلیت اتکای اطلاعات در گزارشگری درون سازمانی و برون سازمانی شده و مطابقت گزارش‌ها با قوانین را موجب می‌گردد. کنترل‌های مالی موثر در جلوگیری از تقلب و حفظ دارایی‌های شرکت هم خدمات ارزنده‌ای ارائه می‌کند. سیستم مناسب کنترل داخلی، ریسک‌هایی را بررسی و ارزیابی می‌کند که شرکت در معرض آن قرار می‌گیرد. هدف دیگر سیستم کنترل داخلی مناسب، کمک به مدیریت ریسک و کنترل آن و برطرف کردن موانع است.

نگهداری سیستم مناسب کنترل داخلی هیئت مدیره، مسئول اصلی سیستم کنترل داخلی شرکت است. هیئت مدیره شرکت باید سیاست‌های مناسبی را در جهت اجرای سیستم کنترل داخلی و اطمینان از ایجاد سیستمی جهت تایید عملیات کارا تدوین کند. هیئت مدیره باید مطمئن شود که سیستم کنترل داخلی در امر مدیریت ریسک و تحت هر شرایطی کارا است. هیئت مدیره با در نظر گرفتن اهمیت عوامل زیر، سیستم کنترل داخلی را تنظیم می‌کند:

۱- ماهیت ریسک شرکت و وضعیت بیرونی آن.

۲- وسعت و طبقه‌بندی ریسک در سطحی که برای شرکت قابل قبول است. (حد مجاز ریسک).

۳- احتمال اهمیت ریسک مطرح شده.

۴- توانایی شرکت در کاهش ریسک‌های تجاری مطرح.

۵- هزینه‌های عملیات کنترل‌های ویژه (که باید از منافع اعمال آنها کمتر باشد).

کارکنان مسئول کنترل‌های داخلی در قبال اهداف کسب شده باید پاسخگو باشند و حداکثر تلاش و مهارت خود را جهت اجرای درست سیستم مناسب به کار گیرند.

اجزای سیستم مناسب کنترل داخلی سیستم کنترل داخلی مجموعه سیاست‌ها، رویه‌ها، وظایف، رفتارها و سایر جنبه‌های شرکت را در برمی‌گیرد که:

الف - کارایی و اثربخشی عملیات را تسهیل می‌کند تا بتوانند واکنش مناسبی به فعالیت‌های تجاری مهم، عملیات‌ها، مسائل مالی و سایر ریسک‌های کسب شده در شرکت بدهد که شامل حفاظت دارایی‌ها در مقابل استفاده نامناسب و یا حتی زیان و تقلب نیز می‌شود و اطمینان از آن که بدهی‌ها و تعهدات شناسایی و مدیریت شود.

ب - کمک به اطمینان از کیفیت گزارشگری داخلی و خارجی تا اطلاعات مربوط و قابل اتکا به‌طور به‌هنگام در داخل و خارج از سازمان جریان یابد.

ج - کمک به اطمینان از کاربرد قوانین

۴- وقوع کنترل‌های داخلی ضعیف که در طی دوره شناسایی می‌شود.

۵- اثربخشی فرآیند گزارشگری عمومی شرکت.

#### وضعیت مدیران در کنترل داخلی

هیئت مدیره ممکن است جهت کمک به درک فرآیند مدیریت ریسک شرکت و سیستم کنترل داخلی بخواهد اطلاعات اضافی در گزارش‌های سالانه منظور کند.

#### حسابرسی داخلی

عوامل مختلفی روی حسابرسی داخلی برای شرکت‌های مختلف تاثیر می‌گذارد که شامل عواملی نظیر مقیاس، تنوع، پیچیدگی فعالیت‌های شرکت و تعداد کارکنان می‌شود. البته با در نظر گرفتن محدودیت هزینه - منفعت. مدیریت ارشد و هیئت مدیره ممکن است بخواهند از رسیدن به اهداف مطمئن شوند و از ریسک و اجرای کنترل کسب اطلاع کنند که حسابرسی داخلی این اطمینان و اطلاع‌رسانی را به بهترین صورت ممکن انجام می‌دهد. در صورت عدم وجود حسابرسی داخلی، مدیریت نیاز به فرآیند نظارتی برای کسب اطمینان دارند. در این مورد مدیریت باید ارزیابی کند که چه فرآیندهایی باید به‌طور کافی انجام گیرد و چه اهدافی باید تامین گردد. برنامه حسابرسی داخلی به‌طور کامل متناسب با اندازه دارایی‌ها و پیچیدگی‌های عملیات شرکت است. حسابرسان داخلی به عنوان حسابداران مستقل و

صورت‌های مالی افشا شده است. هیئت مدیره باید فرآیند به‌کارگیری و اثربخشی کنترل داخلی را بررسی کند که این کار شامل حوزه عمل هیئت مدیره و تکرار گزارش‌های دریافتی و بررسی آنها طی سال است. کنترل‌های ضعیف و ناقص هم باید در گزارش‌ها مطرح و روی اثرات آن بحث شود و به‌طور مناسب اصلاح گردد. مدیران لازم است تا در ارتباط با کنترل و ریسک از طرف هیئت مدیره آزادی عمل داشته باشند. هیئت مدیره در زمان بررسی گزارش‌ها طی سال باید:

۱- توجه کند که چه ریسک‌های مهمی وجود دارد و ارزیابی کند که چگونه آنها را شناسایی و مدیریت کند.

۲- ارزیابی اثربخشی سیستم کنترل داخلی در ارتباط با مدیریت ریسک و گزارش‌های کنترل‌های ضعیف.

۳- توجه به اعمال ضروری که فوراً باید قصور را جبران و اصلاح کند.

هیات مدیره باید در ارزیابی سالانه به موارد زیر به‌طور ویژه توجه کند:

۱- ارزیابی سالیانه تغییرات درونی و بیرونی مرتبط با ریسک‌های مهم شرکت و توانایی شرکت در پاسخ به این تغییر در محیط تجاری.

۲- قلمرو اختیارات و کیفیت مدیران در نظارت بر ریسک و سیستم کنترل داخلی در سطوح قابل کاربرد و عملکرد حسابرسی داخلی.

۳- وسعت و تکرار انتقال نتایج نظارت به هیئت مدیره که هیئت مدیره را قادر می‌سازد کنترل خوبی در شرکت ایجاد کرده و ریسک را در سطح مناسب مدیریت کند.

عملی و مقررات هم‌چنین سیاست‌هایی که انتظار می‌رود در وضعیت تجاری اعمال شود.

سیستم کنترل داخلی شرکت شامل موضوعات زیر می‌شود:

۱- فعالیت‌های کنترلی،

۲- اطلاعات و ارتباطات،

۳- فرآیند نظارت بر اثربخشی مداوم سیستم کنترل داخلی.

سیستم کنترل داخلی باید بتواند در مقابل ریسک‌های تجاری سریعاً واکنش نشان دهد و در مقابل تغییرات محیط تجاری انعطاف‌پذیر باشد. سیستم کنترل داخلی مناسب می‌تواند اشتباهاتی نظیر قضاوت‌های ضعیف در تصمیم‌گیری، اشتباهات فردی و تبانی کارکنان را کاهش دهد. ولی نمی‌تواند آن را به صفر برساند. سیستم کنترل داخلی هر چه هم خوب باشد فقط اطمینان نسبی و نه مطلق فراهم می‌آورد.

#### بررسی اثربخشی کنترل داخلی

یکی از مسئولیت‌های مهم مدیران بررسی اثربخشی کنترل داخلی است. مدیران در مقابل هیئت مدیره باید پاسخگو باشند. برای اطمینان از اجرای دقیق سیستم کنترل‌های داخلی و افشای آن در گزارش‌ها، کمیته حسابرسی هم مسئول است. اثربخشی جزء حیاتی سیستم کنترل داخلی مناسب است. هیئت مدیره باید به‌طور پیوسته گزارش‌های کنترل داخلی را دریافت و بررسی کند. علاوه بر این، هیئت مدیره باید مسئولیت اجرای این هدف را تقبل کند که سیستم کنترل داخلی به‌طور کامل و مناسب در شرکت اعمال و در

مشاورین شرکت در بررسی‌های کنترل‌های داخلی نظارت و دخالت مستمر دارند که شامل بررسی‌های مالی هم می‌شود. حسابرسان داخلی با ارزیابی ریسک، تدوین برنامه حسابرسی داخلی را تسهیل می‌کنند.

حسابرسان داخلی برای ارزیابی صحت و کیفیت شاخه‌های کنترل‌های حسابداری، عملیاتی و اجرایی مسئولیت دارند. این ارزیابی می‌خواهد این اطمینان را حاصل کند که کنترل‌ها بی‌درنگ اجرا و معاملات به‌طور صحیح ثبت شده است و به‌طور شایسته‌ای از دارایی‌ها در مقابل مخاطرات حفاظت شده است. مسئولیت‌های اضافی حسابرسان داخلی شامل تعیین اجرای درست قوانین و مقررات، ارزیابی اثربخشی کنترل‌های کاربردی و ارزیابی اثربخشی عملیات است. البته عملکرد حسابرسان داخلی مورد آزمون قرار می‌گیرد و سایر روش‌ها به عنوان قسمتی از برنامه حسابرسی قادر به تحقیقاتی پیرامون نتایج است. در بسیاری از موارد برنامه حسابرسی شامل کنترل‌های داخلی، پرسشنامه و روش‌های حسابرسی مشابه بر مبنای آیین‌نامه‌ها است. استاندارد تفضیلی در این خصوص در انگلستان را انجمن اجرایی بانک<sup>۱</sup> و انجمن حسابرسان داخلی<sup>۲</sup> منتشر می‌کند.

این استانداردها به عنوان رهنمودهایی در ارائه روش‌های بررسی حسابرسی تنظیمی تلقی می‌شوند.

بعضی از عوامل باید توسط آزمون‌کننده در ارزیابی و بررسی حسابرسی داخلی مورد توجه قرار گیرد

و برنامه حسابرسی به‌طور شایسته‌ای ارزیابی شود. علاوه بر این آزمون‌کننده باید گزارش‌های حسابرسی داخلی را به‌طور کامل بررسی کند تا واکنش‌های مدیریت و آزمون‌های گذشته مشخص شود.

عملکرد حسابرسان داخلی در نیل به اهداف حسابرسی تا حد زیادی به استقلال شخص حسابرس وابسته است. بیشترین انتقاد روی حسابرسان داخلی بر سر این مسئله است که چرا باید حسابرس داخلی زیر نظر رئیس کنترل داخلی، کمیته حسابرسی و یا مدیرعامل باشد. مسئولیت‌های حسابرسان داخلی باید شامل توضیحات کافی در خصوص گزارش‌دهی در راستای سیاست‌های مشخص و نتایج حسابرسی باشد که در کمیته حسابرسی اتخاذ شده است. حسابرسان داخلی تا حد امکان باید توانایی‌ها و اختیارات لازم را در انجام این کار داشته باشند که شامل دسترسی آزاد به هر ثبت لازم می‌باشد (که برای هدایت درست مسیر حسابرسی نیاز است). علاوه بر این حسابرسان داخلی نباید برای نظارت سیستم‌های حسابداری و سایر جنبه‌های عملی حسابداری و هرگونه عملکرد عملیاتی مسئول باشند.

قابلیت حسابرسان داخلی: مسئولیت و شایستگی حسابرسان داخلی ممکن است در ارتباط با اندازه و پیچیدگی‌های شاخه‌های عملیاتی و اهمیتی سنجیده شود که عملکرد حسابرسان داخلی را دارد.

آزمون‌کننده باید عوامل مختلفی را (بسه‌هنگام بررسی گزارش‌های حسابرسی داخلی) مورد توجه قرار دهد:

- ۱- حدود وظایف و فراوانی انجام کارها.
- ۲- ارزیابی بر مبنای ریسک که در حد سازمان یافته‌ای باشد.
- ۳- طرفین در اهداف و حدود برنامه حسابرسی باید مشارکت کند.
- ۴- مستندسازی انجام کارها.
- ۵- نتیجه مسائل گزارش شده و تحقیقات به عمل آمده.
- ۶- پاسخ مدیریت به یافته‌های حسابرسی.

حدود برنامه حسابرسی داخلی باید طوری باشد تا به‌طور کارا به اهداف حسابرسی نائل شویم.

حسابداران در کمک به مدیران برای کنترل شرکت از طریق طراحی سیستم‌های کنترلی کارا و ارزیابی سیستم‌های موجود از قبل، نقش مهمی ایفا می‌کنند.

ارزیابی ریسک؛ در ارزیابی ریسک سولاتی مطرح می‌شود، از قبیل: آیا شرکت اهداف روشنی دارد؟ و آیا این اهداف با اثربخشی کارکنان جهت ارزیابی ریسک و مسائل کنترلی ارتباطی دارد؟ آیا عملیات داخلی و خارجی مشخص، مالی، کاربردی و سایر ریسک‌های قابل شناسایی و ارزیابی آنها در تداوم فعالیت موثر است؟ آیا

# تجربه ای نو با

## سیستم یکپارچه مالی

عملکرد عالی

کیفیت مطلوب

پشتیبانی فنی مستمر

سادگی، کارایی و انعطاف فوق العاده

قابلیت انطباق با نیازهای مشتری

کارانتهی عملکرد

قیمت مناسب

اجرا شده در صنایع و کاربردهای مختلف

نسخ استاندارد، حرفه ای و پیشرفته



info@setarehsepehr.com

www.setarehsepehr.com

تهران، میدان ولیعصر، مرکز تجارت ایران،

طبقه چهارم، واحد ۸، شرکت ستاره سپهر افزار

تلفن: ۰۲۱ ۸۸۹۲۹۸۵۵ فکس: ۰۲۱ ۸۸۹۲۹۸۵۶

جهت رفتار با ریسک‌های مشخص قابل شناسایی دارد؟ آیا سیاستی جهت مدیریت کردن این ریسک‌ها وجود دارد؟ مدیریت ارشد باید ثابت کند که کارها به‌خوبی در جهت سیاست‌هایی است که برای تعهد به صلاحیت‌ها لازم است و در شرکت اجرا می‌شود؟ آیا کارمندان شرکت توانایی ایفای مسئولیت پاسخ‌گویی<sup>۳</sup> را دارند؟ آیا شرکت با کارمندان همان‌طور رفتار می‌کند که انتظار می‌رود؟ محیط کنترلی ممکن است در زمینه‌هایی هم چون ارتباطات با مشتری، سطوح خدماتی برای بخش‌های داخلی و فعالیت‌های خارجی، سلامتی، ایمنی و حفاظت محیطی، اطمینان محسوس و دارایی‌های نامشهود، مسئله دوام تجارت، موضوعات مخارج، حسابداری و سایر گزارش‌ها مطرح شود.

چهارمین عنصر مدل کنترل داخلی، اطلاعات و ارتباطات می‌باشد. هدف اصلی سیستم اطلاعاتی حسابداری، ثبت، پردازش، نگهداری، خلاصه کردن و انتقال اطلاعات درباره سازمان می‌باشد.

در این قسمت به سوالات مهمی از این قبیل برمی‌خوریم:

آیا مدیریت و هیئت مدیره در فرآیند تجاری، اطلاعات مربوط و به موقع و هم‌چنین گزارش‌های قابل اتکا را دریافت می‌کنند؟ ریسک‌های مرتبط با آن در تصمیم‌گیری لحاظ می‌شود؟ ناگفته نماند که گزارش‌های عملکرد و

مدیریت و دیگران در شرکت فهم درستی از ریسک‌های قابل قبول دارند؟

فعالیت‌های کنترلی شامل رویه‌ها و سیاست‌هایی است که اطمینان منطقی ایجاد می‌کند که اهداف کنترلی مدیریت حاصل شده است. به‌طور کلی رویه‌های کنترلی در یکی از ۵ طبقه زیر قرار می‌گیرند:

الف - صدور مجوز معاملات و فعالیت‌ها به‌نحو صحیح.

ب - تفکیک وظایف.

ج - طراحی و کاربرد اسناد و مدارک کافی.

د - حفاظت کافی از دارایی‌ها و اسناد.

ه - بررسی‌های مستقل عملکرد.

بررسی‌های مستقل عملکرد: نظارت‌های داخلی یک عنصر کنترلی مهم دیگر می‌باشند که این اطمینان را به‌وجود می‌آورند که معاملات به‌درستی پردازش می‌شوند. این نظارت‌ها باید مستقل باشند زیرا به‌طور کلی این کنترل‌ها وقتی موثرتر است که توسط فرد دیگری به‌غیر از فرد مسئول عملیات اولیه انجام شوند.

درخصوص محیط کنترلی نیز باید یادآور شویم که مهم‌ترین بخش هر شرکت افراد آن می‌باشند و خصلت‌های فردی آنها شامل صداقت، ارزش‌های اخلاقی، مهارتی، کارایی در محیطی که فعالیت می‌کنند می‌باشند. آنها موتور حرکتی سازمان هستند.

در این بخش سوالات مهمی مطرح می‌شود از قبیل:

آیا هیئت مدیره راهبردهای شفاف

تغییرات در شاخص‌ها و اطلاعاتی کیفی هم چون رضایت مشتری و رفتارهای کارکنان در این بحث مطرح می‌شود.

نظارت

در بحث نظارت، این سوالات مطرح می‌شود:

آیا فرآیندها و عملیات تجاری شرکت از طریق سیستم کنترل داخلی و مدیریت ریسک، توسط مدیریت ارشد نظارت می‌شود؟ آیا این فرآیندهای نظارتی سبب می‌شوند که ریسک‌های شرکت تجدید ارزیابی شود و کنترل به‌طور موثر اصلاح شود تا بتواند به تغییرات اهداف و تغییرات محیطی پاسخ دهد؟ آیا این روش‌ها برای تغییرات موثر پی‌گیری می‌شود؟ آیا ترتیب‌های خاص برای نظارت مدیریت و گزارش به هیئت مدیره در نظر گرفته شده است؟ که این شامل تقلبات واقعی و شک کردن به تقلب و سایر اعمال غیرعادی و غیرقانونی و یا حتی موضوعاتی می‌شود که بتواند روی اعتبار شرکت و وضعیت مالی آن اثر منفی بگذارد.

روش‌های اصلی نظارت شامل نظارت موثر و گزارش سنجش مسئولیت می‌باشد. نظارت موثر شامل آموزش، کمک به کارمندان، نظارت بر عملکرد آنها، اصلاح اشتباهات، امنیت دارایی‌ها به وسیله نظارت بر کارمندان می‌باشد که به آنها دسترسی دارند. نظارت مخصوصاً در سازمان‌هایی اهمیت دارد که وسع و بضاعت مالی کافی ندارند و بسیار کوچک هستند و در نتیجه نمی‌توانند تفکیک وظایف کافی

داشته باشند.

سیستم‌های حسابداری سنجش مسئولیت شامل بودجه‌ها، قیمت‌گذاری‌ها، جداول، هزینه‌های استاندارد و استانداردهای کیفیت می‌باشد. گزارش‌های عملکردی که نتایج واقعی را با عملکرد بودجه شده مقایسه می‌کند تفاوت‌های با اهمیت را روشن می‌کند. رویه‌هایی برای بررسی انحراف با اهمیت وجود و اصلاحاتی برای شرایطی صورت می‌گیرد که باعث این انحراف می‌شود.

خلاصه و نتیجه‌گیری

ضرورت وجود سیستم کنترل داخلی در شرکت‌ها و واحدهای اقتصادی، امروزه به‌خوبی احساس می‌شود. زیرا سیستم کنترل داخلی اگر به درستی طراحی و اجرا شود باعث دقت عمل و کارایی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری می‌شود و از منافع سرمایه‌گذاران و سهامداران و کلیه ذی‌نفعان حمایت می‌کند.

هدف از تدوین رهنمودهای کنترل داخلی نیز کمک به مدیریت در امر نظارت فرآیندهای تجاری در شرکت بوده که اهمیت آن را تا حد زیادی روشن کرده است. سیستم کنترل داخلی مناسب حتی در امر مدیریت ریسک هم نقش پررنگی دارد. در بحث مسئولیت کنترل داخلی هم هیئت مدیره نقش اساسی ایفا می‌کند. سیستم کنترل داخلی کارایی و اثربخشی عملیات شرکت را تسهیل کرده و کیفیت گزارشگری سازمان را بهبود می‌بخشد و مطابقت آن با قوانین موضوعه را سبب

می‌شود. سیستم کنترل داخلی شرکت شامل فعالیت‌های کنترلی، اطلاعات و فرایند ارتباطات و فرایند نظارت می‌باشد. سیستم کنترل داخلی اطمینان معقول فراهم می‌آورد نه اطمینان مطلق. مدیریت باید پیوسته مراقب باشد که سیستم کنترل داخلی اثربخش باشد. اجرای صحیح سیستم کنترل داخلی هم منافع ذی‌نفعان شرکت را فراهم آورده و هم باعث بقای شرکت می‌شود. به‌طوری که تصور پیاده‌سازی سیستم اطلاعاتی حسابداری بدون کنترل داخلی قوی ممکن نیست. و هر سیستمی که پیاده شود در صورت عدم وجود سیستم کنترل داخلی مناسب، محکوم به شکست و عدم کارایی خواهد بود.

پی‌نوشت‌ها

- 1- Bank Administration Institute (BAI)
- 2- Institute of Internal Auditors (IIA)
- 3- Accountability

منابع و مآخذ

- 1- Paul Geradine, (1999); "Guidance for Directors on the Combined Code" Internal control; September. pp: 1-18.
- 2- William Conner; Arthur W.Coviello, (2004); "Information Security Governance" April, pp:15-40.
- 3- Dallago; Bruno, (2002), "The Organization Effect of the Economic System" Journal of Economic Issues; pp:1-26.



را باز خرید می کند در واقع این علامت را می دهد که نسبت به جریان های نقد آتی آن، عدم اطمینان وجود دارد.

در نتیجه افزایش در ارزش سهام که بعد از باز خرید سهام اتفاق می افتد معمولاً کمتر از افزایش ارزشی است که بعد از پرداخت همان مقدار سود نقدی حاصل می شود و اگر شرکت طرح های باز خرید سهام را کامل نکند، بازار در این باره مظنون شده و متقابلاً واکنش نشان خواهد داد.

شواهد تجربی در مورد باز خرید سهام ما ذاتاً انتظار داریم زمانی که شرکت ها قصد باز خرید سهام را اعلام می کنند، قیمت سهام افزایش یابد. مطالعات مربوط به بررسی تاثیر اعلام باز خرید سهام، چنین نتیجه گیری کرده اند که بعد از باز خرید، قیمت سهام افزایش یافته است.

لاکسوتیشوک و روسالین (۱۹۹۰) نمونه ای متشکل از ۲۲۱ مزایده باز خرید سهام را بین سال های ۱۹۶۲ و ۱۹۷۷ بررسی و تغییرات قیمت را در طی ۱۵ روز (۵ روز قبل از اعلام خبر باز خرید، برای احتساب زمان نشت اطلاعاتی قبل از اعلام و ۱۰ روز بعد از اعلام) بررسی کرده اند.

نمایشگر ۲، خلاصه ای از باز خرید سهام از طریق مزایده و تغییرات قیمت را در طی دو دوره ۱۹۶۲ الی ۱۹۷۹ و ۱۹۸۰ الی ۱۹۸۶ نشان می دهد:

یافته های این محققان حاکی از این است که به طور میانگین در کل دوره، اعلام باز خرید سهام، ارزش سهام را حدود ۱۴/۲۹ درصد افزایش داده است.

انتخاب بین باز خرید سهام و پرداخت سود نقدی

شرکت هایی که قصد دارند وجه نقد به سهامداران خود بازگردانند، می توانند سود

نقدی پرداخت کنند یا اینکه سهام باز خرید نمایند. بطور کلی، مزیت باز خرید سهام در مقابل سود نقدی به موارد زیر بستگی دارد:

● اهمیت و ثبات مازاد وجوه نقد هم باز خرید سهام و هم افزایش سود نقدی متاثر از مازاد وجوه نقد است. در تصمیم گیری در مورد مناسب تر بودن یکی از این دو، باید توجه کرد که مازاد وجوه نقد چقدر قابل توجه است. اگر مازاد وجوه نقد موقتی و بی ثبات باشد، شرکت ها باید سهام باز خرید کنند. اما اگر وجوه نقد با ثبات و قابل پیش بینی است، باید بیشتر به پرداخت سود نقدی توجه شود چون مزیت علامت دهی قوی تری را فراهم می آورد.

● برجستگی مالیاتی سهامداران زمانی که از عواید سرمایه ای و عواید نقدی با نرخ های متفاوتی مالیات گرفته می شود، مزیت مالیاتی ملاک انتخاب بین باز خرید سهام و پرداخت سود نقدی می شود. اگر نرخ مالیاتی سود نقدی بیشتر باشد، بهتر است که شرکت باز خرید سهام را انجام دهد. اگر سهامداران سود نقدی را ترجیح بدهند پرداخت سود نقدی خاص برای شرکت مناسب تر خواهد بود.

● قابلیت پیش بینی سهام های سرمایه گذاری آتی

شرکت هایی که در مورد فرصت های سرمایه گذاری آتی اطمینان ندارند باید از باز خرید سهام به عنوان روشی برای برگرداندن وجه نقد به سهامداران استفاده کنند. اگر آنان در آینده به وجوه نقد برای انجام سرمایه گذاری های جدید و مناسب نیاز داشته باشند انعطاف پذیری حاصل از باز خرید سهام، مفید خواهد بود.

● قیمت کمتر از ارزش واقعی سهام زمانی که مدیران شرکت بر این اعتقاد

## شرکت پایا افزار پویا

### طراح و تولید کننده سیستم های اتوماسیون مالی و اداری موسسات خصوصی و دولتی

- سیستم حسابداری مالی دستی و اتوماتیک
- سیستم حسابداری صنعتی (بهای تمام شده)
- سیستم اموال و دارایی های ثابت
- سیستم بازرگانی (خرید و فروش)
- سیستم حقوق و دستمزد
- سیستم خزانه داری (شعب و ارزی)
- سیستم چک و بانک
- سیستم بودجه بندی
- سیستم دریافت و پرداخت کالای امانی
- سیستم انبارداری
- سیستم پشتیبانی و خدمات (CRM)
- سیستم قرض الحسنه
- سیستم پورتال های خبری (CMS)

### نمونه ای از سیستم های طراحی شده شرکت پایا افزار پویا

- سیستم حسابداری مالی و صنعتی پایا
- سیستم حسابداری پشتیبانی و خدمات (CRM)
- سیستم حسابداری مالی و صنعتی رافع ویژه
- سیستم حسابداری بازرگانی رافع ۷
- سیستم حسابداری فروشگاهی حسابرس آنلاین
- سیستم قرض الحسنه سپرده سبز
- سیستم ترنج مخصوص نجار فرش
- سیستم (CMS) خبری
- سیستم فروشگاهی با قابلیت بارکد خوان

تهران - نرسیده به میدان ولیعصر (عج) - روبروی وزارت بازرگانی - خ ولدی - پلاک ۱۳ - واحد ۸

تلفن: ۸۸۹۰۷۶۴۴-۸۸۹۴۶۳۱۸

پشتیبانی غیر ساعات اداری: ۰۹۳۵۲۴۹۴۸۴۸

www.pss.ir



افزار پویا

Windows - SQL server

## نمایشگر ۲- خلاصه‌ای از بازخرید سهام از طریق مزایده و تغییرات قیمت

۱۹۶۲-۱۹۸۲	۱۹۸۰-۱۹۸۶	۱۹۶۲-۱۹۷۹	
۲۲۱	۹۰	۱۳۱	تعداد بازخریده‌های سهام
۱۶/۳۱ درصد	۱۶/۸۲ درصد	۱۵/۲۵ درصد	درصد سهام بازخرید شده
۱۳/۲۹ درصد	۱۱/۵۲ درصد	۱۶/۱۹ درصد	بازده غیرعادی سهامداران

اینکه سود نقدی پرداخت کنند.

**بازتو، کترینسکی ولی (۱۹۹۸)**<sup>۱۳</sup> سه معیار قیمت کمتر از ارزش واقعی، مزایای جبرانی مدیریت و مالکیت سهامداران نهادی<sup>۱۴</sup> به عنوان نشانه‌ای از ترجیح مالیاتی سهامداران را برای تعیین این موضوع بررسی کردند که آیا شرکت‌ها از بازخرید سهام استفاده می‌کنند یا سود نقدی پرداخت می‌نمایند. آنان ۱۵۰ شرکت را که بین سال‌های ۱۹۸۶ و ۱۹۹۲ برنامه بازخرید سهام را اعلام کرده بودند، بررسی و این شرکت‌ها را با دیگر شرکت‌های موجود در صنعت که سود نقدی خود را افزایش داده بودند مقایسه کردند. نمایشگر ۳، ویژگی‌های این دو گروه را نشان می‌دهد:

نتایج تحقیق پیشگفته این است که داشتن اختیار خرید سهام توسط مدیران، تاثیر آماری با اهمیتی بر بازخرید سهام یا افزایش سود نقدی نداشته است. شرکت‌هایی که بازخرید سهام کرده‌اند نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام و همچنین تعداد سهامداران نهادی آنها بیشتر از شرکت‌هایی بوده است که سود نقدی پرداخته‌اند. نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار بالاتر می‌تواند نشانه این باشد که این شرکت‌ها چنین تصور می‌کنند که قیمت سهام آنها کمتر از ارزش واقعی است. تعداد بیشتر سهامداران نهادی حساسیت بیشتر به مزیت مالیاتی بازخرید سهام را نشان می‌دهد.

باشند که قیمت سهام شرکت کمتر از ارزش واقعی است، بازخرید سهام بیشتر معنی خواهد داشت. مدیران با بازخرید سهام می‌توانند به دو هدف برسند. اول این که اگر قیمت سهام کمتر از ارزش واقعی باشد و مدیران، سهام را به قیمتی کمتر از ارزش واقعی خریداری کنند سهامدارانی که باقی می‌مانند منفعت خواهند برد.

دوم این که، بازخرید سهام به بازار مالی چنین علامت می‌دهد که قیمت سهام کمتر از ارزش واقعی است و متقابلاً بازار واکنش نشان داده و قیمت سهام افزایش می‌یابد.

به مدیران اغلب اختیار خرید<sup>۱۲</sup> سهام شرکتی اعطا می‌شود که در آن کار می‌کنند. اهمیت مزایای جبرانی مبتنی بر اختیار خرید سهام، به این بستگی دارد که شرکت اقدام به بازخرید سهام می‌کند یا اینکه سود نقدی می‌پردازد. پرداخت سود نقدی قیمت سهام کاهش می‌دهد، در حالی که تعداد سهام بدون تغییر باقی می‌ماند. بازخرید سهام تعداد سهام را کاهش می‌دهد و قیمت سهام معمولاً افزایش می‌یابد.

از آنجا که با کاهش قیمت سهام، ارزش اختیار خرید سهام نیز کاهش می‌یابد و با افزایش قیمت سهام، ارزش اختیار خرید سهام افزایش می‌یابد مدیرانی که مزایای اختیار خرید سهام قابل توجهی دارند، ترجیح می‌دهند سهام را بازخرید نمایند تا

بسیاری از شرکت‌های اعلام کننده طرح‌های بازخرید سهام از انجام کامل این طرح‌ها باز می‌مانند. اگرچه بازخرید سهام به شرکت‌ها انعطاف‌پذیری در برگرداندن وجه نقد به سهامداران می‌دهد ولی با توقف بازخرید سهام مزیت علامت‌دهی و همچنین افزایش قیمت سهام کاهش می‌یابد.

راهبرد دیگری که باعث می‌شود همراه با مزیت علامت‌دهی، مزایای مالیاتی بازخرید سهام حفظ شود، استفاده از قراردادهای آتی برای خرید سهام به قیمت ثابت است. از آنجا که این قراردادها تعهدآور است شرکت مجبور است تا سهام را به قیمت معینی بازخرید کند. متقابلاً بازار این عمل را یک تعهد برای شرکت می‌داند و واکنش مثبتی نشان خواهد داد. مزیت دیگر استفاده از قراردادهای آتی، این است که تعداد سهامی که بازخرید می‌شود مشخص است چون قیمت ثابت است. در حالی که در بازخرید عادی سهام، تعداد سهامی که در دوره‌های آتی بازخرید خواهد شد نامشخص است چون قیمت متفاوت می‌باشد. در ضمن، تاثیر طرح‌های بازخرید سهام روی درآمد هر سهم و دیگر نسبت‌ها مانند نسبت قیمت به درآمد با دقت بیشتری قابل محاسبه است.

اما این روش مطمئناً هزینه‌ای دارد. با



نمایشگر ۳- سه مقایسه ویژگی‌های شرکت‌هایی که بازخرید سهام کرده‌اند و شرکت‌هایی که سود نقدی بیشتری پرداخت کرده‌اند

تفاوت با اهمیت است؟	شرکت‌هایی که افزایش سود نقدی داده‌اند	شرکت‌هایی که سهام بازخرید کرده‌اند	
بله	۵۱/۷۰ درصد	۵۶/۹۰ درصد	نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار
خیر	۶/۳۰ درصد	۷/۲۰ درصد	نسبت اختیار خرید به تعداد سهام
بله	۱۸۰	۲۱۹	تعداد سهامداران نهادی

- در نظر داشت. بازخرید سهام از بازار از نظر مدت بازخرید و همچنین تعداد سهام از انعطاف پذیری برخوردار است. در مزایه معمولاً سهام به تعداد زیاد و به قیمتی بیشتر از قیمت بازار خریداری می‌شود. در مذاکرات خصوصی معمولاً هدف از بازخرید سهام خارج کردن سهامدار پر دردمر از شرکت است. قراردادهای آتی برای سهامداران مزیت مالیاتی و مزیت علامت‌دهی فراهم می‌کند لیکن منجر به افزایش ریسک شرکت می‌شود چون برای شرکت تعهد بازخرید سهام به تعداد و قیمت معین ایجاد می‌کند.
- 1- Stock repurchase/Buybacks
  - 2- Repurchase tender offer
  - 3- Premium
  - 4- Outstanding stock
  - 5- Open market repurchase
  - 6- Privately negotiated repurchase
  - 7- Special dividend
  - 8- Illusion of higher value
  - 9- Lakonishok and Vermaelen (1995)
  - 10- Undervaluation
  - 11- Management compensation
  - 12- Option
  - 13- Barto, Krinsky and Lee (1998)
  - 14- Institutional holders
  - 15- Forward contract to buy equity
  - 16- Trade off

- باز خرید سهام از نظر مالیاتی منافع بیشتری برای سهامداران دارد به دلیل اینکه نرخ مالیات عواید سرمایه‌ای معمولاً کمتر از عواید نقدی است و در مقایسه با پرداخت سود نقدی، در بلندمدت تعهد کمتری برای شرکت ایجاد می‌کند و کمتر زیر ذره‌بین تحلیل‌گران قرار می‌گیرد.
- 1- Beyond Cash Dividends: Buybacks, Spin offs and Divestitures
- [www.stern.nyu.edu/~adamodar/pdfiles/papers/beydiv.pdf](http://www.stern.nyu.edu/~adamodar/pdfiles/papers/beydiv.pdf)

قبول بازخرید سهام به قیمت معین ریسک شرکت افزایش می‌یابد، چون شرکت در واقع تعهد داده است که حتی با کاهش قیمت، سهام را به قیمت معینی بازخرید کند. اگرچه افزایش قیمت سهام برای شرکت دارای منفعت است اما با این حال باید در نظر داشت که تعهد بازخرید سهام زمانی که قیمت سهام کاهش یافته است برای شرکت سرباری خواهد بود به خصوص اگر کاهش قیمت سهام به دلیل کاهش درآمد یا کاهش نقدینگی شرکت باشد. تصمیم به اجرای بازخرید سهام از طریق قرارداد آتی تا حد زیادی به این بستگی دارد که آیا منافع علامت‌دهی به اندازه کافی می‌باشد تا بتواند افزایش ریسک و کاهش انعطاف‌پذیری حاصل از قرارداد آتی را حذف کند.

انتخاب بین پرداخت سود نقدی بیشتر یا استفاده از قرارداد آتی برای بازخرید سهام بستگی به مبادله ۱۶ بین مزیت مالیاتی ناشی از قرارداد آتی و ریسک بیشتر حاصل از این قراردادها دارد.

باز خرید سهام به روش‌های مختلفی مانند خرید از بازار، برگزاری مزایه، انجام مذاکرات خصوصی و با استفاده از قراردادهای آتی قابل انجام است. برای استفاده از هر روش باید مزایا یا معایب آن را

باز خرید سهام به روش‌های مختلفی مانند خرید از بازار، برگزاری مزایه، انجام مذاکرات خصوصی و با استفاده از قراردادهای آتی قابل انجام است. برای استفاده از هر روش باید مزایا یا معایب آن را

باز خرید سهام به روش‌های مختلفی مانند خرید از بازار، برگزاری مزایه، انجام مذاکرات خصوصی و با استفاده از قراردادهای آتی قابل انجام است. برای استفاده از هر روش باید مزایا یا معایب آن را

باز خرید سهام به روش‌های مختلفی مانند خرید از بازار، برگزاری مزایه، انجام مذاکرات خصوصی و با استفاده از قراردادهای آتی قابل انجام است. برای استفاده از هر روش باید مزایا یا معایب آن را